

ΣΠΟΥΔΑΙ / SPOUDAI

ΕΤΟΣ 2003 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΜΑΡΤΙΟΣ ΤΟΜΟΣ 53 ΤΕΥΧ. 1
YEAR 2003 JANUARY-MARCH VOL. 53 No 1

DANIEL KAHNEMAN and VERNON L. SMITH **Οι νικητές του Βραβείου Νομπέλ Οικονομικών, 2002**

Παραδοσιακά, η οικονομική θεωρία έχει στηριχθεί στην υπόθεση ύπαρξης ενός *homo economicus*, του οποίου η συμπεριφορά κυβερνάται από το ατομικό συμφέρον και που είναι ικανός να λάβει ορθολογικές αποφάσεις. Τα οικονομικά έχουν θεωρηθεί επίσης ως μη — πειραματική επιστήμη, όπου οι ερευνητές, όπως στην αστρονομία ή τη μετεωρολογία, πρέπει να στηριχθούν αποκλειστικά σε στοιχεία του περιβάλλοντος (αγορών), δηλαδή άμεσες παρατηρήσεις του πραγματικού τους κόσμου. Με άλλα λόγια, η πρακτική των οικονομικών βασίζεται σε δύο μεθοδολογικούς πυρήνες. Ο πρώτος, είναι η οικονομική αιτιολογική ανάλυση που βασίζεται στη μέθοδο απομόνωσης και έρευνας ορισμένων παραμέτρων. Τέτοια αιτιολόγηση συχνά αρχίζει από την υπόθεση ότι οι εμπλεκόμενοι σε συναλλαγές (agents) ενεργούν ορθολογικά, μεγιστοποιώντας τα συμφέροντά τους. Ο δεύτερος πυρήνας σχετίζεται με τον τρόπο του ελέγχου της υπόθεσης, είναι δηλαδή προϊόν της μεθόδου απομόνωσης των σχετικών οικονομικών παραμέτρων.

Εντούτοις, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, αυτές οι απόψεις έχουν τροποποιηθεί. Τα ελεγχόμενα εργαστηριακά πειράματα στα οικονομικά έχουν εξελιχθεί ως ζωτικής σημασίας συστατικό της οικονομικής έρευνας και σε ορισμένες περιπτώσεις, τα πειραματικά αποτελέσματα έχουν δείξει ότι τα βασικά αξιώματα στην οικονομική θεωρία πρέπει να τροποποιηθούν. Αυτή η διαδικασία είναι το αποτέλεσμα ερευνητών από δύο, σχετικά νέες, επιστημονικές περιοχές της οικονομικής επιστήμης: «αντιληπτικών ψυχολόγων» (cognitive psychologists) που έχουν μελετήσει την ανθρώπινη κρίση και την λήψη αποφάσεων, και «πειραματικών οικονομολόγων» (experimental economists) που έχουν εξετάσει τα οικονομικά μοντέλα στο εργαστήριο.

Με το βραβείο Νομπέλ Οικονομικών του 2002, η βασιλική επιστημονική ακαδημία της Σουηδίας θέλησε να αναγνωρίσει ακριβώς αυτές τις εξελίξεις, αποδίδοντας το βραβείο Νομπέλ από κοινού στους Vernon L. Smith (George Mason University, USA) και Daniel Kahneman (Princeton University, USA).

Γεννημένος το 1934 στο Τελ Αβίβ του Ισραήλ, ο Daniel Kahneman έλαβε το πτυχίο του στην ψυχολογία και τα μαθηματικά από το Hebrew University και το Ph.D. του από το Πανεπιστήμιο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνια το 1961. Δίδαξε στο Hebrew University από το 1961 ως το 1978 και στο University of British Columbia από το 1978 ως το 1986. Από το 1986 ως το 1994 ήταν καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνια. Έχει κερδίσει το βραβείο Hilgard για τη συμβολή στην πειραματική ψυχολογία και το Warren Medal από την Society of Experimental Psychologists. Επίσης, η American Psychological Association τον τίμησε με το Distinguished Scientific Contribution Award το 1982.

Ο Kahneman έχει διπλή υπηκοότητα, από τις Ηνωμένες Πολιτείες και από το Ισραήλ. Είναι επίσης ο κάτοχος της έδρας James McDonnell, διακεκριμένος καθηγητής της ψυχολογίας στο Princeton. Έχει «παντρέψει» την ψυχολογία και τα οικονομικά με τρόπους που εμπλουτίζουν και την ακαδημαϊκή θεωρία και την πολιτική πρακτική. Αξίζει να σημειωθεί ότι το τελευταίο μέλος της πανεπιστημιακής κοινότητας του Princeton που είχε κερδίσει το βραβείο Νομπέλ στα οικονομικά ήταν ο ερευνητικός μαθηματικός John Nash, ο οποίος κέρδισε το βραβείο το 1994 για την γνωστή Θεωρία των Παιγνίων. Η επιλογή του Kahneman για το 2002 ανεβάζει σε εννέα τον αριθμό κατά την παρούσα περίοδο καθηγητών και ερευνητικού προσωπικού που έχουν κερδίσει το βραβείο Νομπέλ από το Πανεπιστήμιο του Princeton.

Ο Vernon L. Smith, γεννήθηκε το 1927 στο Κάνσας της Αμερικής και είναι αυτήν την περίοδο καθηγητής οικονομικών και νομικών σπουδών στο George Mason University και επιστημονικός συνεργάτης του ερευνητικού κέντρου οικονομικών επιστημών Mercatus στο Arlington της Virginia. Έλαβε το πτυχίο του στην εφαρμοσμένη ηλεκτρική — μηχανική και το Ph.D. του στα οικονομικά από το Harvard University. Έχει συγγράψει πάνω από 200 άρθρα και βιβλία στην κύρια οικονομική θεωρία, την χρηματοδότηση επιχειρήσεων, τα οικονομικά των φυσικών πόρων και τα πειραματικά οικονομικά.

Ο Smith εισήγαγε τη χρήση των εργαστηριακών πειραμάτων στην αξιολόγηση της απόδοσης και της λειτουργίας των αγορών. Πριν από το 1956,

όταν ολοκλήρωσε το πρώτο του πείραμα, η οικονομική θεωρία υπέθετε ότι οι αγορές είναι αποδοτικές μόνο με έναν μεγάλο αριθμό αγοραστών και πωλητών. Οι πειραματικές του μέθοδοι ήταν οι πρώτες για να εξετάσουν τέτοιες θεωρίες. Αυτές οι δοκιμές έχουν καταδείξει ότι οι αγορές μπορούν να είναι αποδοτικές ακόμη και με πολύ λίγους συμμετέχοντες και πρόσθετα ανακάλυψαν ότι η αποδοτικότητα μιάς αγοράς εξαρτάται αποφασιστικά από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ελέγχουν τις αγορές και ορίζουν τους «κανόνες του παιχνιδιού» της. Επίσης, έλαβε ένα τιμητικό διδακτορικό από το πανεπιστήμιο Purdue, και είναι συνεργάτης της οικονομετρικής κοινωνίας, της αμερικανικής ένωσης για την πρόοδο της επιστήμης και της αμερικανικής ακαδημίας των τεχνών και των επιστημών. Είναι διακεκριμένος συνεργάτης της αμερικανικής οικονομικής ένωσης και κάτοχος του βραβείου Adam Smith το 1995 που παρέχεται από την ένωση για την ιδιωτική επιχειρηματική εκπαίδευση. Εξελέγη μέλος της εθνικής ακαδημίας των επιστημών το 1995 και έχει διατελέσει σύμβουλος στην ιδιωτικοποίηση της ηλεκτρικής ενέργειας στην Αυστραλία και την Νέα Ζηλανδία. Τα αποτελέσματα των πειραμάτων του **Smith** έχουν δώσει στους οικονομολόγους μια βαθύτερη κατανόηση των προβλημάτων στις πραγματικές αγορές και τα ιδρύματα, και έχουν βοηθήσει την δημόσια πολιτική εμπορικών συναλλαγών, αδειών ρύπανσης και τις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και ύδατος.

Πειραματικά οικονομικά

Τα πρώτα πειράματα στα οικονομικά είχαν ως στόχο την δοκιμή της πρότασης που είναι ίσως το πιο θεμελιώδες αξίωμα στην οικονομική θεωρία: κάτω από συνθήκες τελείου ανταγωνισμού, η τιμή αγοράς καθιερώνει μια ισορροπία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης στο επίπεδο, όπου η αξία που ορίζεται σε ένα αγαθό από έναν οριακό αγοραστή είναι τόσο υψηλή όσο αυτή ενός οριακού πωλητή. Στα πρόωρα εργαστηριακά πειράματα του **Smith**, οι μετέχοντες ανέλαβαν τυχαία τους ρόλους ως αγοραστές και πωλητές με τις διαφορετικές αξιολογήσεις ενός αγαθού, που εκφράστηκαν ως χαμηλότερη αποδεκτή τιμή πώλησης και υψηλότερη αποδεκτή τιμή αγοράς, αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη την διανομή τέτοιων «τιμών επιφύλαξης» (reservation prices), ο **Smith** ήταν σε θέση να καθορίσει την θεωρητική τιμή ισορροπίας ή τιμή που είναι αποδεκτή εξ ίσου σε πολλούς πωλητές, όπως και αγοραστές. Από το 1962, όταν δημοσίευσε τα αποτελέσματα των πρώτων πειραμάτων του, ο **Smith** βρήκε, προς έκπληξή του, ότι οι τιμές που λήφθηκαν στο εργαστήριο ήταν πολύ κοντά στις θεωρητικές τιμές, ακόμα κι' αν οι συμμετέχοντες στα πειράματα στερήθηκαν τις απαραίτητες πληροφορίες για να υπολογίσουν την τιμή ισορροπίας. Ο **Smith** και άλλοι ερευνητές, μεταξύ

τους ο Charles Plott, πραγματοποίησαν αργότερα πολλά παρόμοια πειράματα για να εξετάσουν την συμφωνία με την θεωρία, και έχουν επιβεβαιώσει σε γενικές γραμμές τα αρχικά αποτελέσματα. Πιο πρόσφατα πειράματα ασχολήθηκαν με τον σχεδιασμό των δημοπρασιών, έναν σημαντικό παράγοντα των τελευταίων ετών. Ο Smith και οι συνεργάτες του δοκίμασαν αρκετές θεωρητικές διατυπώσεις σχετικά με την άριστη σχεδίαση και διεξαγωγή μιάς δημοπρασίας και έδειξαν ότι η αγγλική μέθοδος δημοπρασιών (τα χτυπήματα που ανακοινώνονται σε αύξουσα σειρά προκειμένου να αυξήσουν την ζήτηση μέχρις ότου να μην υπάρχει δυνατότητα να αυξηθεί η προσφορά) γενικά δίνει υψηλότερα επίπεδα τιμών από το ολλανδικό μοντέλο (το υψηλό επίπεδο τιμής μειώνεται σταδιακά μέχρι το σημείο που γίνεται αποδεκτό από τον αγοραστή).

Πολλά πειράματα που αφορούν την έκβαση των δημοπρασιών, χρησιμοποιούνται παραδοσιακά για να οργανώσουν τις αγορές για τις πρώτες ύλες και τις μετοχές ή άλλα οικονομικά όργανα. Πιο πρόσφατα, οι δημοπρασίες έχουν σχεδιαστεί επίσης για την άρση των ελέγχων και την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων μονοπωλίων, όπως η ραδιοφωνική αναμετάδοση των δικαιωμάτων. Η θεωρία του σχηματισμού τιμών διακρίνει τέσσερις βασικές μορφές δημοπρασίας που χρησιμοποιούνται στην πώληση ενός ενιαίου αντικειμένου

1. η αγγλική δημοπρασία, όπου οι αγοραστές αναγγέλλουν τις προσφορές τους σε μια αυξανόμενη διαταγή μέχρις ότου καμία υψηλότερη προσφορά να μην υποβάλλεται
2. η ολλανδική δημοπρασία, όπου μια υψηλή αρχική προσφορά χαμηλώνει βαθμιαία μέχρις ότου ένας αγοραστής να την αποδεχτεί
3. η δημοπρασία πρώτης — τιμής, με τις σφραγισμένες προσφορές, όπου ο υψηλότερος πλειοδότης πληρώνει την προσφορά του στον πωλητή, και
4. η δημοπρασία δεύτερης — τιμής σφραγισμένης-προσφοράς, όπου ο υψηλότερος πλειοδότης πληρώνει την δεύτερη υψηλότερη προσφορά.

Στα ελεγχόμενα πειράματα, ο Smith και οι συνάδελφοι του ήταν σε θέση να εξετάσουν διάφορες θεωρητικές προβλέψεις. Παραδείγματος χάριν, βρήκαν όπως προβλέπεται από την θεωρία, ότι ένας πωλητής μπορεί να αναμείνει το ίδιο εισόδημα στις δημοπρασίες αγγλικού τύπου, και τύπου δεύτερης-τιμής. Εν τω μεταξύ, ήταν σε θέση να αντικρούσουν την θεωρητική πρόβλεψη της ισοδυναμίας μεταξύ της ολλανδικής δημοπρασίας και της

δημοπρασίας πρώτης — τιμής. Τα πειράματά τους επίσης κατέδειξαν ότι οι δημοπρασίες των άγγλων και δεύτερης-τιμής παρήγαγαν την υψηλότερη μέση τιμή πώλησης, που ακολουθήθηκε από την δημοπρασία πρώτης-τιμής και, τελικά, την ολλανδική δημοπρασία.

Ο Smith άρχισε επίσης τη χρήση των εργαστηριακών πειραμάτων ως μιάς «σήραγγας αέρα», όπου οι προτεινόμενοι μηχανισμοί δημοπρασίας για την ιδιωτικοποίηση και τη δημόσια σύμβαση μπορούν να εξεταστούν εκ των προτέρων. Δεδομένου ότι αυτοί οι μηχανισμοί είναι συχνά σύνθετοι και είναι δύσκολο να αξιολογηθεί η απόδοσή τους απλώς βάσει των θεωρητικών εκτιμήσεων, η πειραματική μέθοδος γίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη. Σε παρόμοια πειράματα, ο Smith έχει αξιολογήσει τους διαφορετικούς μηχανισμούς για την κατανομή του χρόνου παραμονής αερολιμένων χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικές αγορές (με την χρήση υπολογιστή). Έχει αξιολογήσει επίσης τα διάφορα μέσα στις αγορές ενεργείας στην Αυστραλία και την Νέα Ζηλανδία, όπου τα αποτελέσματα έχουν επηρεάσει τον τελικό σχεδιασμό των αγορών αυτών.

Οι τιμές που υπόκεινται σε κίνδυνο στις πραγματικές αγορές είναι συχνά πολύ διαφορετικού μεγέθους από τις ανταμοιβές (τιμές) που μπορούν να προσφερθούν σε μια πειραματική αγορά συναλλαγών. Ειδικότερα, υπογραμμίζοντας την σημασία των νομισματικών κινήτρων στα πειράματα, ο Smith έχει αναπτύξει τις μεθόδους όπου τέτοια κίνητρα είναι όχι μόνον αρκετά ισχυρά, αλλά και έχει σχέδια για να ενισχύσει την πιθανότητα ότι τα αποτελέσματα θα ίσχυαν στις πραγματικές καταστάσεις αγοράς.

Ψυχολογία και οικονομικά

Η θεωρία της αναμενομένης χρησιμότητας, δηλαδή η επικρατούσα οικονομική προσέγγιση της λήψης μιάς απόφασης σε συνθήκες αβεβαιότητας, υποθέτει ότι οι άνθρωποι κινητοποιούνται πρωταρχικά από υλικά κίνητρα και λαμβάνουν αποφάσεις με ορθολογικό τρόπο. Υποτίθεται ότι εξετάζουν την κατάσταση της οικονομίας και τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς τους, επεξεργαζόμενοι διαθέσιμες πληροφορίες σύμφωνα με τυποποιημένες στατιστικές μεθόδους.

Ακόμη μια εφαρμογή της δουλειάς του Kahneman που έχει εφαρμογή στην θεωρία των χρηματοοικονομικών είναι η ανακάλυψη ότι οι περισσότεροι δείχνουν να αποστρέφονται τις χρηματικές απώλειες, αναφερόμενοι σε ένα σχετικό επίπεδο, από ότι είναι σε έσοδα περίπου της ίδιας τάξης και έκανε την διατύπωση ότι η έννοια του ρίσκου εκλαμβάνεται

ασύμμετρα, όπως η πιθανότητα ανάμεσα σε οφέλη και ζημιές από μια μέση αναμενόμενη τιμή. Η οικονομική έρευνα συχνά υποθέτει ότι οι άνθρωποι παρακινούνται πρώτιστα από τα υλικά κίνητρα και λαμβάνουν τις αποφάσεις με έναν λογικό τρόπο. Υποτίθεται ότι αξιολογούν την κατάσταση στην οικονομία και οι επιπτώσεις της συμπεριφοράς τους με την επεξεργασία των διαθέσιμων πληροφοριών σύμφωνα με τις τυποποιημένες στατιστικές αρχές, θεωρείται προβλέψιμη. Αυτή η προσέγγιση έχει διατυπωθεί αξιωματικά στην αποκαλούμενη θεωρία αναμονής – χρησιμότητας, η οποία είναι η κυρίαρχη οικονομική θεωρία για τις αποφάσεις κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας.

Η επικρατούσα άποψη στην ψυχολογία γενικά, και στην αντιληπτική ψυχολογία (cognitive psychology) ειδικότερα, είναι να θεωρηθεί ο άνθρωπος ως σύστημα που κωδικοποιεί και ερμηνεύει τις διαθέσιμες πληροφορίες κατά τρόπον συνειδητό, αλλά όπου άλλοι, λιγότερο συνειδητοί παράγοντες κυβερνούν επίσης τις αποφάσεις του σε μια διαλογική διαδικασία. Τέτοια στοιχεία περιλαμβάνουν την αντίληψη, διανοητικά πρότυπα για την ερμηνεία των συγκεκριμένων καταστάσεων, των συγκινήσεων, των τοποθετήσεων και των μνημών των προηγούμενων αποφάσεων και των συνεπειών τους. Μια σειρά μελετών του Kahneman σε συνεργασία με τον Amos Tversky έχει δείξει ότι οι άνθρωποι είναι ανίκανοι να αναλύουν πλήρως τις σύνθετες καταστάσεις απόφασης όταν οι μελλοντικές συνέπειες είναι αβέβαιες. Κάτω από τέτοιες περιστάσεις, στηρίζονται αντ' αυτού στις ευρετικές μεθόδους (heuristics), τους συντομότερους δρόμους ή τις εμπειροτεχνικές μεθόδους (rules of thumb). Για παράδειγμα, τα περισσότερα πειραματικά θέματα ορίζουν τις ίδιες πιθανότητες στα μικρά και μεγάλα δείγματα, χωρίς να λάβουν υπόψη ότι η αβεβαιότητα (η διαφορά) του μέσου όρου μειώνεται δραστικά με το μέγεθος των δειγμάτων. Οι άνθρωποι φαίνονται έτσι να εμμένουν σε έναν *νόμο των μικρών αγαθών*, χωρίς προσεκτική εξέταση του *νόμου των μεγάλων αριθμών* στη θεωρία πιθανότητας. Σε ένα πολύ γνωστό πείραμα για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες (subjects) θεώρησαν ως εξίσου πιθανό ότι, μια δεδομένη ημέρα, περισσότερα από 60 τοις εκατό των γεννήσεων θα ήταν αγόρια σε ένα μικρό νοσοκομείο (με λίγες γεννήσεις) όπως επίσης και σε ένα μεγάλο νοσοκομείο (όπου πολλά παιδιά γεννήθηκαν).

Ομοίως, ένας επενδυτής που αναγνωρίζει ότι ένας διαχειριστής κεφαλαίων «κτυπά» (υπερκερδίζει) τον γενικό δείκτη επί δύο συνεχή έτη, μπορεί κάποιος να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο διαχειριστής κεφαλαίων είναι συστηματικά ικανότερος από τον μέσον επενδυτή, ενώ η αληθινή στατιστική πιθανότητα να συμβαίνει αυτό είναι πολύ πιο αδύνατη. Τέτοια

«μυωπία» στην ερμηνεία των στοιχείων μπορεί να βοηθήσει στην εξήγηση για τα διάφορα φαινόμενα στις χρηματιστηριακές αγορές όπου είναι δύσκολο να εξηγηθούν με τα επικρατούντα πρότυπα - όπως οι φαινομενικά μη-επι-ρεαζόμενες μεγάλες διακυμάνσεις στις οποίες τα χρηματιστήρια εκτίθενται συχνά. Έτσι, ένας νέος κλάδος έχει δημιουργηθεί στην οικονομική επιστήμη, τα *οικονομικά της συμπεριφοράς* (*behavioral economics or behavioral finance*), όπου το κεντρικό χαρακτηριστικό του είναι η εφαρμογή των κανόνων της ψυχολογίας σε μια προσπάθεια να ερμηνευθεί η λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών.

Μια άλλη εμπειροτεχνική μέθοδος είναι η *αντιπροσωπευτικότητα*. Οι Kahneman και Tversky πραγματοποίησαν ένα πείραμα στο οποίο οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ταξινομήσουν τα άτομα είτε ως «πωλητή» ή «μέλος του Κοινοβουλίου» βάσει των περιγραφών που τους δόθηκαν. Όταν ένα τυχαία επιλεγμένο άτομο έδειξε ότι ενδιαφέρεται για την πολιτική και την συμμετοχή στις συζητήσεις, οι περισσότεροι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι ήταν μέλος του Κοινοβουλίου, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ένα σχετικά υψηλό μερίδιο του πληθυσμού είναι πωλητές, γεγονός που αυξάνει την πιθανότητα ότι ήταν πωλητής. Ακόμα και αφού ενημερώθηκαν οι συμμετέχοντες στο πείραμα ότι τα ποσοστά των μελών του Κοινοβουλίου και των πωλητών στον πληθυσμό είχαν αλλάξει ουσιαστικά, αυτό δεν φάνηκε να επηρεάζει τα αποτελέσματα.

Ο Kahneman, όπως αναφέραμε, έχει καταδείξει ότι στις καταστάσεις με αβεβαιότητα, η ανθρώπινη *κρίση* εκμεταλλεύεται συχνά τις εμπειροτεχνικές μεθόδους που έρχονται συστηματικά σε αντίθεση με τις θεμελιώδεις προτάσεις της θεωρίας πιθανοτήτων. Η πιο σημαντική συμβολή του, εν τούτοις, αφορά την *λήψη αποφάσεων*, κάτω από αβεβαιότητα. Μια εκπληκτική ανακάλυψη είναι ότι τα άτομα όταν βρίσκονται αντιμέτωπα με μια ακολουθία αποφάσεων κάτω από κίνδυνο (συνθήκες αβεβαιότητας), τα άτομα εμφανίζονται έτσι ώστε να βασίζονται κάθε απόφαση σχετικά με τα κέρδη και τις απώλειές τους μεμονωμένα παρά σε σχέση με τις συνέπειες της απόφασης αυτής για τον συνολικό τους πλούτο. Επιπλέον, τα περισσότερα άτομα φαίνονται να είναι περισσότερο αντίθετα στις απώλειες, σχετικά με ένα επίπεδο αναφοράς, από ότι στα κέρδη του ίδιου μεγέθους. Αυτά και άλλα αποτελέσματα έρχονται σε αντίθεση με τις προβλέψεις από την παραδοσιακή θεωρία της μεγιστοποίησης της αναμενόμενης-χρησιμότητας.

Ικανοποιημένοι με την κριτική των θεωριών της λήψης αποφάσεων κάτω από την αβεβαιότητα, οι Kahneman και Tversky ανέπτυξαν επίσης μια

εναλλακτική λύση, γνωστή ως *θεωρία προοπτικής (prospect theory)*, που προορίσθηκε για να παρέχει τις εξηγήσεις για τις εμπειρικές παρατηρήσεις. Η θεωρία προοπτικής και οι επεκτάσεις της μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να εξηγήσουν καλύτερα τις συμπεριφορές που εμφανίζονται να είναι ανωμαλίες σε σχέση με την προοπτική της παραδοσιακής οικονομικής θεωρίας: η ροπή για δαπανηρή ασφάλεια (έναντι πιθανών βλαβών) οικιακών συσκευών, η προθυμία να οδηγούμε για πολλά χιλιόμετρα για να κερδίσουμε μερικά ευρώ έκπτωση σε μικρού κόστους αγορές, και παράλληλα η απροθυμία να ενεργήσουμε παρομοίως προκειμένου να κερδίσουμε το ίδιο ποσό για ένα ακριβότερο αγαθό ή τέλος η αδυναμία μείωσης της κατανάλωσης ως απάντηση σε πιθανά «άσχημα» νέα για μελλοντικούς μισθούς.

Συγχωνεύοντας τους δύο ερευνητικούς τομείς των βραβευθέντων

Η σύγχρονη έρευνα στα «σύνορα» μεταξύ των οικονομικών και της ψυχολογίας έχει δείξει ότι οι έννοιες όπως η οριακή ορθολογιστική ικανότητα, το περιορισμένο συμφέρον και ο περιορισμένος μονόπλευρος έλεγχος είναι σημαντικοί παράγοντες πίσω από μια σειρά οικονομικών φαινομένων. Ειδικότερα, οι ιδέες από την ψυχολογία έχουν ασκήσει ισχυρή επίδραση στις σύγχρονες εξελίξεις στα οικονομικά. Μια εξήγηση είναι ότι οι πειραματικές μέθοδοι μόνο πρόσφατα έχουν εισαχθεί στα οικονομικά. Σήμερα, μια νέα γενιά των οικονομολόγων είναι ο καταλύτης σε μια βαθμιαία συγχώνευση των δύο προηγούμενων ευδιακρίτων ερευνητικών παραδόσεων στα πειραματικά οικονομικά και την οικονομική ψυχολογία. Οι Daniel Kahneman και Vernon L. Smith, οι βασικοί χαρακτήρες μέσα σε αυτές τις παραδόσεις, έχουν συμβάλει σε μια συναρπαστική ανανέωση της οικονομικής έρευνας και επιστήμης.

Γιάννης Α. Πολλάλης
Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης
Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
 ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
 ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Σ.Α. ΣΑΡΑΝΤΙΔΗΣ

ΒΡΑΒΕΙΑ ΝΟΜΠΕΛ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΕΘΝΙΚΟΤΗΣ	ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
1969	R. Frisch J. Tinbergen	Norway Netherlands	Οικονομετρία Οικονομετρία
1970	P. Samuelson	U.S.A.	Οικονομική Θεωρία
1971	S. Kuznets	U.S.A.	Οικονομική Ανάπτυξη
1972	J. Hicks K. Arrow	G.B. U.S.A.	Θεωρία Γενικής Ισορροπίας Οικονομία Ευημερίας
1973	V. Leontief	U.S.A.	Πίνακες Εισροών – Εκροών
1974	F. Hayek G. Myrdal	Austria-UK. Norway	Οικονομική Θεωρία Οικονομική Ανάπτυξη
1975	L. Kantorovich T. Coopmans	U.S.S.R. U.S.A.	Προγραμματισμός Προγραμματισμός
1976	M. Friedman	U.S.A.	Νομισματική Θεωρία
1977	J. Meade B. Ohlin	G.B. Sweden	Διεθνές Εμπόριο Διεθνές Εμπόριο
1978	H. Simon	U.S.A.	Λήψη Οικονομικών Αποφάσεων
1979	T. Schultz W. Lewis	U.S.A. G.B.	Οικονομική Ανάπτυξη Οικονομική Ανάπτυξη
1980	L. Klein	U.S.A.	Οικονομετρία
1981	J. Tobin	U.S.A.	Νομισματική Θεωρία
1982	G. Stigler	U.S.A.	Θεωρία Αγοράς
1983	G. Debreu	U.S.A.	Θεωρία Αξίας
1984	R. Stone	G.B.	Εθνικοί Λογαριασμοί – Οικονομετρία
1985	F. Modigliani	U.S.A.	Οικονομική Θεωρία
1986	J. Buchanan	U.S.A.	Δημοσιονομικές Επιλογές
1987	R. Solow	U.S.A.	Θεωρία Αναπτύξεως
1988	M. Allais	France	Δημόσιες Επιχειρήσεις – Θεωρία Κεφαλαίου
1989	T. Haavelmo	Norway	Οικονομετρία
1990	H. Markovitz M. Miller W. Sharp	U.S.A.	Θεωρία Χαρτοφυλακίου
1991	R. Coase	G.B.	Οικονομική Θεωρία

ΕΤΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΕΘΝΙΚΟΤΗΣ	ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
1992	G. Becker	U.S.A.	Οικονομική της Εκπαιδύσεως και της Ενδογενούς Αναπτύξεως
1993	D. North and R. Fogel	U.S.A.	Οικονομική Ιστορία και Ποσοτικές Μέθοδοι για την Ερμηνεία των Οικονομικών Αλλαγών
1994	John Nash John Harsanyi Reinhard Selton	U.S.A. U.S.A. Deutschland	Θεωρία Παιγνίων
1995	Robert Lucas	U.S.A.	Οικονομική Πολιτική – Ορθολογικές Προβλέψεις
1996	J. Rees W. Vickrey	U.K. Can.	Θεωρία Ασύμμετρης Πληροφόρησης και Αριστο Φορολογικό Σύστημα
1997	Robert C. Merton Myron S. Sholes	U.S.A. U.S.A.	Valuation and Growth of Derivatives
1998	Amartya Sen	U.K.-U.S.A.	Οικονομική της Ευημερίας – Διεθνής Ανισοκατανομή του Εισοδήματος
1999	Robert Mundell	Can.	Μακροοικονομικά Ανοικτής Οικονομίας
2000	James Heckman Daniel Mc Fadden	U.S.A. U.S.A.	Micro Econometrics
2001	Joseph E. Stiglitz J. Akerlof M. Spens	U.S.A. U.S.A. U.S.A.	Ασύμμετρη Πληροφόρηση
2002	Daniel Kahneman Vernon L. Smith	U.S.A. U.S.A.	Psychology & Economics Experimental Economics